

РОЗВИТОК ЛІЗИНГОВИХ ПОСЛУГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНВЕСТИВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА

Анотація. У статті розглянуто особливості використання лізингу в аграрному секторі, переваги лізингових угод для технічного забезпечення виробництва, проблеми і перспективи агролізингу

Ключові слова: лізинг, фінансовий лізинг, аграрний сектор, матеріально-технічна база

Актуальність теми дослідження. Аграрний сектор виступає найважливішою ланкою економіки України, що забезпечує 10 % ВВП країни. Ефективність та конкурентоспроможність аграрного виробництва обумовлена багатьма факторами, вагоме місце серед яких належить матеріально-технічній базі. Розвиток галузі потребує відповідного забезпечення і постійного оновлення матеріально-технічних засобів. Сьогодні стан основних фондів аграріїв залишається незадовільним, їх зношеність досягає 70%. Тому, однією з суттєвих завдань нарощування сільськогосподарського виробництва є пошук додаткових джерел фінансування технічного переоснащення. Таким джерелом, в умовах дефіциту вільних коштів, можуть стати лізингові послуги, які виступають успішною формою взаємодії фінансового та реального сектора економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питаннями особливостей використання лізингу в аграрному секторі, займалися такі вчені як Андрійчук В.Г., Демяненко М.Я., Лозінська К.В., Лайко П.А., Підлісецька Г.М., Шпак Ф.В. та інші. Але ефективний розвиток фінансового лізингу в аграрній сфері України поки що стримується комплексом організаційних, правових, фінансових чинників. Тому дослідження організаційно-економічних питань щодо вдосконалення лізингових послуг для сільськогосподарської галузі залишається актуальним.

Метою статті є висвітлення теоретичних та практичних аспектів застосування лізингу аграрними підприємствами, визначення особливостей

лізингу як ефективного інструменту фінансування оновлення та переоснащення матеріально-технічної бази галузі.

Виклад основного матеріалу. Лізинг є особливою фінансовою послугою, яка об'єднує риси орендних, торгівельних, інвестиційних, кредитних операцій. За економічним змістом лізинг є сукупністю відносин між всіма учасниками лізингових послуг з приводу розподілу капіталу, забезпечення розширеного відтворення і ефективності господарювання. Більша кількість суб'єктів лізингової послуги обумовлює її організаційну складність.

На законодавчому рівні відносини лізингу регулюються низкою нормативно-правових актів. Законом України «Про лізинг» він визначається як підприємницька діяльність, яка спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів і полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений строк лізингоодержувачу майна, що є власністю лізингодавця або набувається ним у власність за дорученням і погодженням з лізингоодержувачем у відповідного продавця майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів [1]. Об'єктом лізингу може бути будь-яке нерухоме і рухоме майно, яке може бути віднесене до основних фондів відповідно до законодавства, не заборонене до вільного обігу на ринку і щодо якої немає обмежень про передачу його в лізинг (оренду) [1].

У Податковому кодексі України фінансовий лізинг (оренда) трактується як господарська операція, що здійснюється фізичною або юридичною особою і передбачає передачу орендарю майна, яке є основним засобом і придбане або виготовлене орендодавцем, а також усіх ризиків та винагород, пов'язаних із правом користування та володіння об'єктом лізингу [2].

Сучасний лізинг виступає не тільки як інструмент оперативного оновлення основних фондів, але і як схема фінансування діяльності аграрних підприємств, механізм їх фінансового оздоровлення, потужне джерело інвестицій. Зацікавленість в розвитку агролізингу обумовлюється вигодами, які отримують всі суб'єкти послуг: лізингодавець, лізингоотримувач, продавець техніки, бюджети всіх рівнів, населення і держава в цілому. Застосування

різних форм лізингу – фінансового, оперативного, зворотнього, компенсаційного, дозволяє отримати максимальний економічний ефект угоди. Переваги лізингу для всіх учасників широко розкрити та проаналізовані науковцями [3,4,6]. Для аграрних виробників фінансовий лізинг є найбільш оптимальним, привабливим та гнучким способом технічного переоснащення. Лізингові послуги сприяють мобілізації коштів для розширення господарської діяльності. Обсяг залученого лізингового фінансування і сума лізингових платежів повністю включаються лізингоотримувачем в собівартість продукції, що виробляється за допомогою предмету лізингу або на витрати, пов'язані з основною діяльністю. Лізингові схеми інвестування надають можливість використання механізму прискореної амортизації.

Економічну основу лізингових операцій складають лізингові платежі, які відображають відносини прав власності, володіння і використання майна. Лізингодавець при визначенні розміру лізингових платежів враховує два основні елементи: інвестиційні витрати, які виникають в процесі придбання, транспортування, обслуговування, залучення позикових фінансових ресурсів, страхування і інших дій відносно предмету лізингу та винагорода, заради якої лізингодавець здійснює свою діяльність [5]. Схема виплати лізингових платежів аграріями може враховувати сезонність виробництва та індивідуальні фінансові можливості кожного клієнта-лізингоодержувача. При цьому знижується ризик ліквідності, так як витрати на сплату лізингових платежів рівномірно розподіляться на весь термін дії угоди.

Позитивним моментом лізингової послуги є і те, що лізингові платежі, як правило, проводяться після початку експлуатації технічних засобів. Це знижує фінансове навантаження на лізингоотримувача, який може не тільки розширювати виробництво, але і налагодити обслуговування основних фондів без значних одноразових витрат і необхідності залучення кредитних ресурсів, тобто питання придбання і фінансування вирішуються одночасно. Завдяки застосуванню лізингових технологій досягається мінімізація ризиків діяльності - ліквідності, кредитного, інфляційного, процентного та інших.

Безумовно, лізинг не в змозі повною мірою забезпечити аграрний сектор технікою, однак може гарантувати вагому її частину. А це, в свою чергу, дає поштовх розвитку суміжних галузей, і перш за все, галузі сільськогосподарського машинобудування.

Схеми лізингового фінансування забезпечують цільове використання інвестицій; передане у лізинг майно, що залишається на балансі лізингодавця, є гарантом надійності угоди. Організація лізингових відносин більш ефективна на базі галузевої лізингової компанії, яка враховує виробничі інтереси аграріїв і підтримує спеціальні програми. Такою компанією є Державне публічне акціонерне товариство «Національна акціонерна компанія «Укראгролізинг». Ця установа позиціонується як важливий регуляторний інструмент держави, покликаний сприяти реалізації державної технічної політики щодо прискорення оновлення основних фондів аграрних виробників. За роки діяльності Компанією придбано й передано сільськогосподарським товаровиробникам більше 21 тисячі одиниць сільськогосподарської техніки та обладнання на загальну суму понад два мільярди гривень. Але и цього недостатньо. У порівнянні з 1990 роком кількість техніки в експлуатації скоротилась більше ніж у 2,5 рази. На сьогодні парк зернозбиральних комбайнів в сільськогосподарських підприємствах України нараховує 55 тис. одиниць, що становить 66 відсотків до технологічної потреби [8].

Серед діючих договорів фінансового лізингу на кінець першого кварталу 2012 року, угоди аграрної галузі складають 16,09%, на кінець другого кварталу – 15,92% (це друге місце серед галузей економіки). Спостерігається зменшення частки довгострокових угод (більше 10 років), переважна кількість – середньострокові угоди до 5 років. Фахівці пов'язують це з нестійким економічним та політичним становищем країни, що безпосередньо впливає на розподіл доходів сільгоспвиробників. Для аграрних підприємств досить не вигідним та небажаним є укладання довгострокових фінансових угод щодо оновлення технічного стану, тому що, це призводить до вилучення значної частини оборотного капіталу. Актуальним залишається і питання

прийняття земельної реформи, яка дозволила б розширити спектр економічної діяльності в аграрному секторі як для лізингових компаній так і для аграрних підприємств [3].

Механізм державного регулювання лізингових відносин потребує перегляду і вдосконалення. На державному рівні реалізуються заходи щодо розвитку агролізингу, але сьогодні підтримка технічного переоснащення сільськогосподарських товаровиробників через механізм фінансового лізингу незначна, непрозора, необґрунтована і не відповідає реальним потребам галузі.

Обсяг фінансування лізингових програм для аграрного сектора в Державному бюджеті на 2013 рік складає 8,8 млн. грн, що в 3,4 рази менше рівня 2012 року (30,024 млн. грн.). В той час, тільки на 2012 рік замовлення сільськогосподарських товаровиробників на лізингову техніку складає 870 млн. грн. Бюджет 2013 року містить витрати на збільшення статутного капіталу НАК "Украгролізинг" для закупівлі технічних засобів для агропромислового комплексу з подальшою передачею їх на умовах фінансового лізингу - 100 млн.грн. з загального фонду і 58 млн. - зі спеціального (по ці статті у 2012 було передбачено 80 млн.грн. лише зі спеціального фонду) [8].

Також слід звернути увагу на низький рівень інформованості сільськогосподарських виробників щодо можливостей одержання державної допомоги на часткову компенсацію вартості сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва. Для отримання компенсації аграрному підприємству необхідно надати велику кількість документів, а рішення про доцільність її надання приймається на закритих засіданнях конкурсних комісій Міністерства аграрної політики та продовольства і облдержадміністрацій. Складний процедурний механізм і непрозорість отримання компенсації є причиною того, що основна маса вітчизняних товаровиробників, які такої підтримки потребують, залишаються поза її межами.

На наш погляд, основними проблемами, які гальмують розвиток лізингу в аграрному секторі є:

- невідосконалість законодавчої бази та її неузгодженість з амортизаційною, кредитною та податковою політикою;
- недостатнє врахування специфічних особливостей галузі в процесі реалізації лізингових програм;
- неефективність управління коштами державного бюджету, що спрямовуються на проведення операцій з фінансового лізингу, їх невелика кількість та нерівномірність надходження;
- низька якість вітчизняної техніки, що пропонується для лізингу;
- недостатній рівень відповідальності за якість і комплектність лізингової техніки вітчизняних заводів-виробників;
- обмеженість у Державному лізинговому фонді фінансових ресурсів;
- відсутність ефективного механізму рефінансування портфелів лізингових компаній;
- недостатній розвиток інфраструктури ринку лізингових послуг;
- слабкий фінансово-економічний стан багатьох аграрних підприємств, їхня неспроможність своєчасно та в повному обсязі сплачувати лізингові платежі;
- висока вартість лізингових угод для більшості аграріїв.

Вирішення цих проблем на всіх рівнях забезпечить активізацію та розширення використання лізингових послуг для модернізації вітчизняного аграрного виробництва.

Висновок. В сучасних умовах використання лізингу є одним з прогресивніших джерел фінансування технічного переозброєння аграрного виробництва. В ефективності лізингових операцій переконались багато сільськогосподарських підприємств. Організаційно-правовий та фінансово-економічний зміст лізингу підтверджує його можливості виступати інструментом інвестиційної діяльності на підприємствах аграрної сфери.

Формування сприятливих умов для залучення лізингових інвестицій в галузь, які сприяють технічному переозброєнню та підвищенню віддачі аграрного потенціалу, залежить від комплексу внутрішніх і зовнішніх факторів.

Подолання негативних та посилення позитивних тенденцій потребує ефективної державної стратегії розвитку ринку агролізингових послуг.

Література

1. Україна. Закон. Про внесення змін до Закону України «Про лізинг» : закон України від 11.12.2003 р. №381-XV [Текст] // Урядовий кур'єр. – 2004. – 16 січня. – С.4-8
2. Податковий Кодекс України, Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI [Тест], остання редакція від 01.01.2011 на підставі 2856-17, чинний.
3. В. Лозінська Лізинг як інструмент інвестування аграріїв// [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=794>
4. Підсілецька Г.М., Денисенко П.А. Фінансовий лізинг як механізм державної підтримки техніко – технологічного забезпечення сільського господарства // Матеріально – технічне забезпечення аграрної сфери. – 2011 р.- №4 – С. 75 – 79.
5. Федорчук О., Щаслива Г. Шляхи фінансового забезпечення оновлення матеріально-технічних засобів сільського господарства // [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://conferences.neasmo.org.ua/node/1225>
6. Шульга О.А. Стратегічні напрями розвитку сільськогосподарської техніки в Україні / О.А. Шульга // Економіка АПК. – 2011. – № 9. – С. 95-102.
7. <http://forum.minfin.gov.ua/viewtopic.php?f=104&t=1331>
8. <http://www.ukragroleasing.com.ua/>

***Аннотація.** В стаття рассмотрены особенности использования лизинга в аграрном секторе, преимущества лизинговых соглашений для материального обеспечения производства, проблемы и перспективы агролизинга*

***Ключевые слова.** Лизинг, финансовый лизинг, аграрный сектор, материально-техническая база*

***Summary.** In the article features are considered to the ispol'zovanniya leasing v agrarnom sector, advantages of lizingovikh agreements for the financial providing of production, problems and leasing prospects*

***Keywords:** leasing, finansoviy leasing, agrarian sector, material and technical base*